

Anu Lahtinen, Suomen ja Pohjoismaiden historian professori (ma.), anu.z.lahtinen@helsinki.fi
Kati Katajisto, FT, Historian digiloikka-suunnittelija 2018–2019, kati.katajisto@helsinki.fi
Reetta Hänninen, FT, post doc-tutkija, reetta.hanninen@helsinki.fi

Historia, Topelia A (Unioninkatu 38A), PL 59, 00014, Helsingin yliopisto

”Kevään 1918 Helsinki” Twitter-toteutuksena

Vuoteen 1918 liittynyt some-keskustelu herätti meidät pohtimaan, miten historian yliopisto-opetuksessa voisi yhdistää somen käytön ja historiallisen tiedon esittämisen. Järjestimme keväällä 2018 kurssin, jonka tavoitteena oli käsitellä sisällissodan historiaa ja kokeilla Twitteriä historian opetuksessa historiallisen tiedon popularisoinnin välineenä. Lähtökohtana oli tarkastella, miten arkistolähteisiin ja kirjallisuuteen pohjautuva tieto voidaan muokata lyhyeksi, noin 15 tviitin mittaiseksi, johdonmukaisesti eteneväksi historian esitykseksi.

Johdanto

Keväällä 2017 sosiaalisessa mediassa, erityisesti Twitter-yhteisöpalvelussa, tyrmättiin yhden päivän aikana Suomen Rahapajan suunnitteleman rahasarjan osa ”Vuosi 1918”. Rahasarjan tavoitteena oli tuoda esiin merkittäviä tapahtumia Suomen itsenäisyyden ajalta. Useat sarjan aihevalinnat herättivät välittömästi kritiikkiä, mutta erityisesti keskustelua herätti vuoden 1918 raha. Rahan kuva perustui lavastettuun valokuvaan, jossa esitettiin punaisten teloittamista.

Keskustelu kiihtyi nopeasti. Twitterissä jaettiin rahaa moittivia ja kauhistelevia, osin kyllä puolustaviakin, viestejä. Tviittaajat samastuivat ammuttaviin ja ampujiin, kertoivat esivanhempiensa kokemuksia vuodesta 1918 tai ennakoivat uusien yhteenottojen mahdollisuuksia. Jo samana päi-

vänä, kun rahasta oli uutisoitu ensi kertaa, sen julkaiseminen peruttiin. (Hentilä 2018, 15; Mähkä, 2018, 192–196)

Tämäkin tapaus toi selvästi esiin, että sosiaalisessa mediassa viestintä on usein nopeaa ja tunnepitoista, jolloin viestinnässä korostuvat vastakkainasettelut ja identiteettityö (Raivio, 2017). Juhlaraha-keskustelu herätti Helsingin yliopiston Historian yksikössä ajatuksen, että vuodesta 1918 pitäisi keskustella sosiaalisessa mediassa asiallisemmin painotuksin.

Vuoden 2017 mittaan syntyi idea historian metodikurssista, jossa harjoiteltaisiin historiallisesti aran aiheen asiallista käsittelyä. Virikkeitä tarjosivat Ylen historialliset tviittihankkeet, joihin oli tullut mukaan esimerkiksi historian koulukursseja (@ylehistoria; Lähteenmäki & Virta, 2016; Rantonen, 2016), sekä professori Anu Lahtisen

aiemmat Ylen hankkeisiin väljästi liittyvät kokeilut (ks. esim. @Eva_T_dt).

Vastaavan tapaisia kursseja oli järjestetty kouluopetuksessa (Rantonen, 2016), ja esimerkiksi @ylehistoria oli koordinoanut tviittikampanjoita muun muassa talvisodasta (#sota39) ja kielto-laista (#kieltolaki) (ks. myös Lähteenmäki & Virta, 2016). Vuoden 2018 aikana monet muutkin tahot tviittasivat vuoden 1918 tapahtumista, mutta yliopisto-opetuksessa kokeilu oli varsin uutta.

”Helsinki 1918” -kurssi

Kurssin tavoitteet ja suunnittelu

Päädymme kokeilemaan historian ja nimenomaan vuoden 1918 tapahtumien käsittelyä Twitter-kurssin kautta. Kurssin tavoitteena oli käsitellä tiedonhakua ja tiedon esittämistä sekä tutkimukseen liittyviä eettisiä valintoja, siis historian tutkimuksen ydinkysymyksiä.

Kurssin suunnittelu alkoi syksyllä 2017, ja kurssi toteutui kevään viimeisessä periodissa maaliskuun, huhti- ja toukokuussa 2018. Kurssin suunnittelivat ja sitä vetivät yhdessä professori Anu Lahtinen, FT Kati Katajisto sekä väitöskirjatutkija FM Reetta Hänninen. Kati Katajisto julkaisi vuonna 2018 teoksen sisällissodan jälkeisestä Helsingistä (ks. Katajisto, 2018) ja työskenteli samaan aikaan Historian maisteriohjelman digiloikka -hankkeen suunnittelijana. Kurssi linkittyikin laajempiin tavoitteisiin päivittää digiosaamista.

Kurssin aiheeksi valitsimme vuoden 1918 Helsingin, koska katsoimme sen sopivaksi arkistovierailujen ja rajauksen kannalta. Twitter valikoitui käyttöön osittain juhlarahakohun vuoksi ja osittain siksi, että se oli opettajille tuttu. Lisäksi se on viestintäväylänä erityisesti poliitikkojen ja toimittajien suosiossa, ja siitä viime aikoina ilmestynyt tutkimus tuki suunnittelua (Isotalus, Jussila & Matikainen, 2018). Twitterin seuraamista helpottaa avainsanojen eli aihetunnisteiden käyttö (engl. hashtag). Kurssin aihetunniste ja samalla työnimi oli #Helsinki1918.

Tviittien suppeus, 280 merkkiä, rajasi opiskelijoiden työmäärän sopivaksi. Lähtökohtana oli kokeilla, miten lyhyeen tekstiin ja sosiaaliseen mediaan voi tuoda asiallista tietoa menneisyydestä. Kurssin tarkoituksena ei siis ollut opiskelun suorittaminen pelkin tviitein, vaan sosiaalinen

media tuki oppimistavoitteita. Yksi tavoitteista oli opetussuunnitelmissa mainittu ”historiallinen empatia” (ks. Rantonen, 2016). Lisäksi tviittien julkisuus ohjasi opetuskeskusteluita luontevasti historian tutkimuksen eettisten käytäntöjen pohdintaan.

Kurssin toteutus

Kurssitapaamisia oli kaksi kertaa viikossa, minkä lisäksi opiskelijat osallistuivat keskusteluihin Moodle-alustalla. Alkuvaiheessa luennot käsitelivät sekä vuoden 1918 tapahtumahistoriaa että aihepiirin tutkimista ja lähdeaineistoja. Opiskelijat kirjoittivat lyhyitä pohdintoja omista aiheistaan, jotka jalostuivat viikko viikolta ideoiden ja aineistojen karttuessa.

Twitterin opetuskäyttöön liittyy kysymyksiä tietoturvasta, tehtävien mitoituksesta sekä teknisistä ratkaisuista. Valmisteluvaiheessa tapasimme yliopiston opetusteknologian asiantuntijoita sekä Ylen historiahankkeiden edustajia ja selvitimme parhaita käytäntöjä. Kurssilla kävi Helsingin yliopiston viestinnän edustajia, jotka antoivat vinkkejä Twitterin käytöstä ja näkyvyyden lisäämisestä. Kurssia edelsi yhteistyössä Helsingin yliopiston viestinnän kanssa toteutettu Helsinki 1918 -teemailta sekä vuotta 1918 käsitellyt luentomaratoni Helsingin yliopiston Tiedekulmassa (katsottavissa Unitube, 2018).

Kurssiin kuuluivat vierailut Työväen Arkistoon, Helsingin kaupunginarkistoon ja Helsingin kaupunginmuseoon, joissa opiskelijat tutustuivat vuodesta 1918 kertoviin lähteisiin. Kurssilla tutustuttiin myös Kansalliskirjaston historiallisen sanomalehtikirjaston (Kansalliskirjasto, 2019) käyttöön.

Dosentti Samu Nyströmin johdolla kurssilaiset tekivät opastetun kävelykierroksen vuoden 1918 Helsingin avainkohteisiin. Nyström toi esiin äärimmäisten maailmojen rinnakkaisuuden, nälän, pelon ja satunnaisen yltäkylläisyyden saarekkeet vuoden 1918 pääkaupungissa. Hän muistutti, että tapahtumissa oli mukana satojatuhansia yksilöitä, jotka tekivät vajavaisen tiedon perusteella kauaskantoisia ratkaisuja. Tämä näkökulma välittyi myös tviitteihin.

Teknisten ongelmien minimoimiseksi kurssin vastaava opettaja oli luonut Twitter-tilit valmiiksi. Tilin noudattivat muotoa @helsinki1918a, @helsinki1918b ja niin edelleen. Opiskelijat eivät

käyttäneet omaa sähköpostiosoitettaan tai henkilötietojaan tilien luomiseen. Tilejä he saivat muokata oman aiheensa perusteella. Kuvien käytön tärkeyttä ja tekijänoikeuksien huomioimista painotti opettajien lisäksi kurssilla vieraillut digitaalisen viestinnän asiantuntija.

Tviittaukset ajoittuivat Helsingin valtauksen päivien satavuotisajankohtaan 12.4.–1.5.2018. Tilien perustana oli sekä henkilöhahmoja (valkoisia, punaisia, sivustakatsojia, myös lapsihahmo) että paikkoja ja teemoja (Ylioppilastalo, elintarviketila). Opiskelijat tekivät työtään joko itsenäisesti tai muutaman hengen ryhmissä ja tavoitteena oli julkaista 14 tviittiä. Tviittauskauden mittaan tarkistettiin, tarvitsivatko kurssilaiset apua.

Sosiaalisen median käytöstä ja lainalaisuuksista keskusteltiin kurssin aikana, ja ohjeistimme opiskelijoita trollauksen varalta. Kiinnitimme paljon huomiota siihen, että opetustilanteesta tulisi opiskelijoille turvallinen. Ohjeeksi annoimme muun muassa, ettei kannata provosoitua tai mennä mukaan epäasialliseen keskusteluun. Kehotimme opiskelijoita tarvittaessa blokkamaan häiriköt pois ja ottamaan herkästi yhteyttä kurssin vetäjiin. Etukäteen arvelimme, että sisällissota kurssin teemana saattaisi herättää ihmisissä voimakkaita tunteita, mutta iloksemme tästä ei syntynyt ongelmaa. Asiaan saattoi vaikuttaa se, että opiskelijat ottivat tileissään hyvin huomioon eri näkökulmien moninaisuuden.

Käytännön ongelmia oli varsin vähän. Yksi opiskelija ei teknisen väärinymmärryksen vuoksi pystynyt julkaisemaan tviittejä, joten hän suoritti kurssin kirjoittamalla 15 tviitin mittaista tekstiä valitsemastaan aineistosta. Osa opiskelijoista innostui hakemaan runsaasti aineistoa ja syventyi siihen hyvinkin perinpohjaisesti. Kaikkien tviitit eivät jääneetkään neljääntoista; kuitenkin jo kurssisuoritukseen vaaditun tviittimäärän pohjaksi oli tehtävä paljon selvitystyötä.

Kokemukset ja lopputulokset

Kurssi oli kokonaisuutena positiivinen kokemus ja sai myönteistä huomiota (esim. Purra, 2018). Tviittien kautta voi käsitellä monenlaisia historiallisen tiedon, tiedeviestinnän ja tutkijan vastuun kysymyksiä. Opettajatkin yllättyivät siitä, miten eettisten kysymysten pohdinta nousi mielekkäällä ja pedagogisesti arvokkaalla tavalla esiin. Onko

oikein esiintyä menneisyyden henkilönä tai henkilöinä ja mitä menneisyyden henkilön nimissä voi kirjoittaa? Entä jos luo itselleen täysin kuvitteellisen, vuoteen 1918 osallistuneen henkilön tilin?

Opiskelijat kehittivät taitojaan oman tasonsa mukaisesti, yksin, pareittain tai kolmistaan. Tottuneemmat sosiaalisen median käyttäjät julkaisivat paljon kuvia ja aineistoja, aloittelevat turvautuivat rajallisempaan aineistoon. Monenlaiset lähestymistavat osoittautuivat toimiviksi. Sisältö saattoi olla sävyiltään virallista, kuten sanomalehtiaineistoja hyödyntäneen Elintarviketila 1918 -tilin uutiset (@Helsinki1918j). Osa lähestyi aihetta tunteisiin käyvämmän, kuten useiden lasten muisteluista koostetun kuvitteellisen Perttu-pojan tarinaa kertova tili (@Helsinki1918m).

Kurssin lopuksi kokosimme loppuhuomiot ja kävimme purkukeskustelun, jonka tavoitteena oli varmistaa, ettei tviittauksesta ollut jäänyt ikäviä kokemuksia. Haastavana mutta hyvänä harjoitteena opiskelijat toivat esiin julkaistujen tekstien lyhyiden – valintoja oli mietittävä tarkoin, oli kyse sitten omista sanoista tai lainauksesta. Loppukeskustelussa esiin tuli ideoita kurssin kehittämiseksi. Vastaavalla kurssilla voisi olla esimerkiksi yhteisiä paikkoja ja tilanteita, joissa eri tilit ja niiden hahmot olisivat läsnä (esim. sama ruokajono; ks. myös Purra, 2018).

Eräs haaste kurssin järjestämisessä oli, että se jouduttiin sovittamaan opetustarjontaan jälkijunnassa. Lukuvuoden 2017–2018 historian opetus oli vahvistettu jo helmikuussa 2017, mutta juhlarahakohu ja ajatus kurssitarpeesta syntyivät vasta sen jälkeen. Jos kurssi-idea olisi ollut käsillä jo alkuvuodesta 2017, sen olisi voinut suunnitella vaikkapa koko kevätlukukauden 2018 mitataiseksi. Silloin kurssilla olisi voitu kokeilla useita tviittausjaksoja sisällissodan tapahtumia mukailen ja myös saavuttaa enemmän näkyvyyttä.

Toisaalta näkyvyys ei ollut ensisijainen tavoite, vaikka siitäkin kurssilla oppivat sekä opettajat että kurssilaiset. Kun kyse on historian metodikurssista, keskeistä on harjoitella sosiaalisen median käyttöä opiskelun ja tieteen ehdoilla. Kurssikokemukset olivat kokonaisuutena positiivisia ja kokeiluja todennäköisesti jatketaan tulevaisuudessa. Twitter-kurssin periaatteista laadittiin myös perusohjeistus muille opettajille.

Kurssin ohjaajatili #Helsinki1918-kurssi on edelleen luettavissa (ks. @Helsinki1918a). Sen

kautta löytää opiskelijoiden ja muiden vuodesta 1918 tviittavien toimijoiden tilejä. Kurssia ja kurssikokemuksia on käsitelty myös Riitta Suominen artikkelissa, joka käsittelee sähköistyvän opetuksen tarpeita ja mahdollisuuksia (Suominen, 2019).

Haluaisitko käyttää Twitteriä opetuksessa? Tässä perusvinkit!

Mieti etukäteen, miten kurssin teema sopii Twitteriin ja millaisia reaktioita se saattaa aiheut-

taa. Twitter vaatii tiivistämistä, ja siksi on syytä pohtia huolella, miten varsinkin ristiriitaisia tai arkoja aiheita kannattaa lähestyä, ettei synny turhia väärinkäsityksiä. Keskustele myös opiskelijoiden kanssa siitä, miten viitteet tekstiin ja kuviin pystytään toteuttamaan. Varmista myös se, että tviittaus onnistuu käytännössä. On suositeltavaa, että jokainen tekisi yhden koetviittauksen ennen varsinaisen tviittausjakson alkamista. Kannattaa myös rohkaista opiskelijoita keskustelemaan tviittien kautta ja uudelleentviittaamaan toisten tviittauksia.

LÄHTEET

@Eva_T_dt. Eva T [Twitter-tili]. Viitattu 25.11.2019. Saatavissa https://twitter.com/eva_T_dt

@Helsinki1918a. #Helsinki1918-kurssi [Twitter-tili]. Viitattu 25.11.2019. Saatavissa <https://twitter.com/helsinki1918a>

@Helsinki1918j. Elintarvikepula 1918 [Twitter-tili]. Viitattu 25.11.2019. Saatavissa <https://twitter.com/helsinki1918j>

@Helsinki1918m. Perttu, Helsinki 1918 [Twitter-tili]. Viitattu 25.11.2019. Saatavissa <https://twitter.com/helsinki1918m>

Hentilä, S. (2018). *Pitkät varjot: muistamisen historia ja politiikka*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Historia. (2019). Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan Historian yksikön Digiloikka-hankkeen blogitekstit. Blogissa Historia: historiantutkimuksesta ja opetuksesta Helsingin yliopistossa (kategoria: digiloikka, 20.10.2017–1.9.2019). Saatavissa <https://blogs.helsinki.fi/historia/tag/digiloikka/>

Isotalus, P., Jussila, J. & Matikainen, J. (toim.). (2018). *Twitter viestintänä: ilmiöt ja verkostot*. Tampere: Vastapaino.

Kansalliskirjasto. 2019. Digitaaliset aineistot. Saatavissa <https://digi.kansalliskirjasto.fi/>

Katajisto, K. (2018). *Sodasta sovintoon*. Helsinki: Otava.

Lähteenmäki, I. & Virta, T. (2016). The Finnish Twitter war: the Winter War experienced through the #sota39 project and its implications for historiography. *Rethinking History. The Journal of Theory and Practice*, 20(3), 433–453. Saatavissa <https://doi.org/10.1080/13642529.2016.1192259>

Mähkä, R. (2018). Suomen sisällissodan vaikutushistoriat. *Historiallinen Aikakauskirja*, 116(2), 189–196.

Purra, P. (6.6.2018). “Perttua käy sääliksi” #Helsinki1918-kurssilla opiskeltiin historiaa tviittaamalla sisällissodan ajan helsinkiläisinä (uutinen). Helsingin yliopiston uutiset. Viitattu 29.4.2019. Saatavissa <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/kieli-kulttuuri/perttua-kay-saaliksi-helsinki1918-kurssilla-opiskeltiin-historiaa-tviittaamalla-sisallissodan-ajan-helsinkilaisina>

Raivio, P. (2017). *Historiakeskustelua vai tunteiden käsittelyä? Sosiaalinen identiteetti ja tunteiden sitominen historiaan Suomi24-historiapalstalla* (pro gradu -tutkielma). Helsingin yliopisto, Helsinki. Saatavissa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201705104043>.

Rantonen, M. (2016). Historiaa twiitaten. *Historiallinen Aikakauskirja*, 114(3), 326–328. Saatavissa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1810323>

Suominen, R. (2019). Millaista digikoulutusta opettajat tarvitsevat. Teoksessa T. Tossavainen & M. Löytönen (toim.), *Sähköistyvä koulu: oppiminen ja oppimateriaalit muuttuvassa tietoympäristössä* (s. 171–187) Helsinki: Suomen tietokirjailijat ry. Saatavissa https://www.suomentietokirjailijat.fi/media/julkaisut/verkkoon_sahkoistuva_koulu_2019_final_.pdf

Unitube. [Sota 1918: Luentomaratoni]. (27.2.2018). *Sota 1918: luentomaratoni*. Saatavissa <https://www.helsinki.fi/fi/unitube/video/988af2ef-525d-45aa-8e71-1b781d4c6757>

@ylehistoria. Äkkilähtö historiaan [Twitter-tili]. Viitattu 25.11.2019. Saatavissa <https://twitter.com/ylehistoria>